

מרסיה זעירה חד-שנתי בסכנת הכחדה הגדל בחולות

מישור החוף (מרץ 2022)

כתבה ערגה אלוני

פתיח: מרסיה זעירה *Maresia nana* חד-שנתי ממשפחת המצליבים הגדל בחולות חוף הים. לצמח עלים פשוטים, פרחים ורודים זעירים בני ארבע עלי גביע 4 עלי כותרת ו6 אבקנים. האבקת הפרח עצמית, הפרי תרמיל (קציץ) ארוך. מצוי בארץ בסכנת הכחדה.

תגיות: סכנת הכחדה, תרמיל קציץ, האבקה עצמית, חולות החוף.

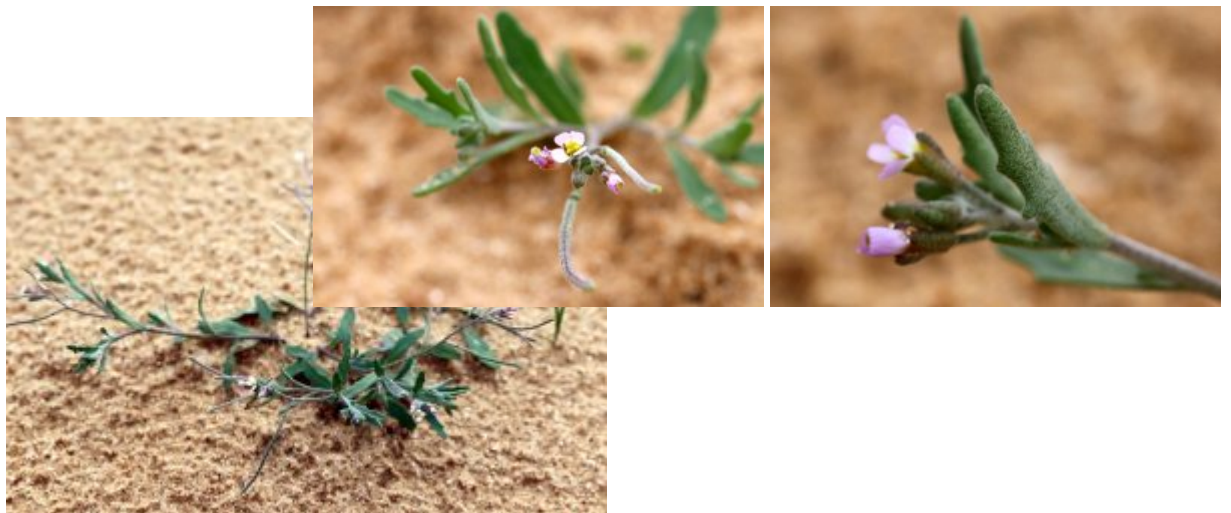
מרסיה זעירה *Maresia nana*, צמח חד-שנתי שרוע עד זקוף בגובה 5-15 ס"מ הגדל בחולות החוף. לצמח גבעולים דקים ירקרקים-חומים ועלים, המכוסים כסות שער כוכבי צפוף המגן על האברים מפגיעת גרגירי חול הנעים ברוח ועלולים לחרוץ את רקמות הצמח.

העלים מאורכים, מסורגים, כמעט יושבים, אורכם 1-3 ס"מ ורוחבם כ-3 מ"מ. השפה מאונה קלות וראש העלה קטוע. מרקם העלה קשיח כדי למנוע קריעתו ברוח.



מרסיה זעירה, צמח חד-שנתי הגדל בחולות מישור החוף צילמה: ערגה אלוני ©

בראש הגבעול ובענפי המשנה מתפתחות תפרחות שהן אשכולות דמויות סוכך (פינברון-דותן, דנין 1991). הפרח נכון, קטן (3-5 מ"מ), דו-מיני, נישא על עוקץ באורך 2-3 מ"מ. לפרח ארבעה עלי גביע מאורכים וקטנים אורכם כ-2 מ"מ צבעם חום אדמדם. עלי כותרת ארבעה מורחבים בראשם ובסיסם דמוי ציפורן (אורך עלה כ-5 מ"מ רוחבו 2 מ"מ), צבעם ורוד-לבן בבסיסם, קרוב לזירי האבקנים מצוי כתם צהוב המבליט את האבקנים. כל עלה ממוקם בין שני עלי גביע. בדור הפנימי מסודרים שישה אבקנים. ארבעה מהם בדור פנימי אורך האחד עד 1 מ"מ, צמודים לעלי נוגעים בצלקת. שני אבקנים מרוחקים קצרים מהאחרים, קבועים בדור חיצוני. השחלה עילית בנויה משני עלי שחלה (זהרי 1978). עמוד העלי בולט במרכז. בראשו צלקת מעוגלת כמטבע ובהיקפה זיזים.



מרסיה זעירה, מימין: ענף שרוע נושא תפרחות דלילות ופרחים קטנים. באמצע ומשמאל: פרחים בשלב פריחה יחד עם תרמילים ארוכים בסמוך. צילמה: ערנה אלוני ©

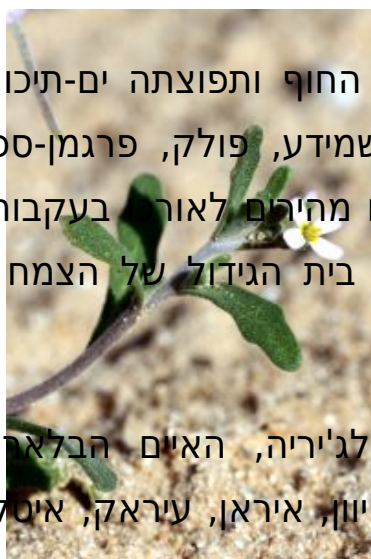
האבקת הפרחים היא עצמית. עם הבשלת אברי המין האבקנים נצמדים לעלי ונוגעים בצלקת. מהלשכות הפוריות שנפתחו, נדבקים גרגרי אבקה לצלקת ומתקיימת הפריה. דגם כזה של מינים חד-שנתיים בעלי פרחים זעירים ופרסומת מעטה, שאינם גלויים לא למאביקים ולא להרביבורים עושים האבקה עצמית, אין להם צורך בחומרי הגנה כימיים דוחים טורפים. לעומת האסטרטגיה שנייה של אוכלוסיות שיוצרות פרחים בכתמי ראוה צפופים, בהם הצמחים "משקיעים" בפרסומת באמצעות פרח גדול, העלוה שלהם מכילה חומרי הגנה כנגד אכילתם, הפרחים מוגנים ועושים האבקה כמו **במרסיה יפיפיה** (שמידע, פולק, פרגמן-ספיר 2011).





מרסיה זעירה, פרחים מוכנים להאבקה. האבקת עצמית או ע"י חרקים קטנים. צילמה: ערגה אלוני ©

עם ההפריה מתפתח פרי תרמיל דק ומאורך (קציץ) שבקצהו נותר שריד של הצלקת (זהרי 1978). התרמיל נפתח ע"י שתי קשוות וביניהן מחיצה קרומית (אורכו 2-2.5 ס"מ רוחבו כ-1 מ"מ). הזרעים מסודרים בטור לאורך תפר הגב בכל מחיצה, שנצים בקשווה מפרידים ביניהם. עם הבשלתו קשוות התרמיל מתייבשות, מתרחקות זו מזו וזרעים קטנים ומעוגלים נפוצים מתוכו. הקשוות ניתקות ברוח ונותרת על הצמח המחיצה הקרומית כשריד זמני.



מרסיה זעירה גדלה בחול דק במישור החוף ותפוצתה ים-תיכונית וסהרו-ערבית. בארץ גדלה בשרון ובפלשת בכ-20 אתרים (שמידע, פולק, פרגמן-ספיר 2011). כידוע, מאז המאה הקודמת, אזור החוף נתון לשנויים מהירים לאורך בעקבות בנייה מסיבית למגורים, סלילת דרכים והרס דיונות החול שהוא בית הגידול של הצמח הנמצא בסכנת הכחדה ממשית.

תפוצה בעולם: אפגניסטן, אלבניה, אלג'יריה, האיים הבלאריים, בולגריה, קורסיקה, קפריסין, המזרח האגאי, מצרים, צרפת, יוון, איראן, עיראק, איטליה, כרתים, לבנון-סוריה, לוב, מרוקו, סיציליה, סיני, ספרד, טרנס-קווקז, תוניסיה, טורקיה, ויגוסלביה (KEW).

בסוג 8 מינים, בארץ גדלים 3 מינים: **מרסיה יפיפיה** ו**מרסיה זעירה** גדלות בחולות החוף, **מרסיה ננסית** גדלה במדבר. יש המאחדים את הסוג **מרסיה** לסוג **מלקולמיה**.

ספרות

זהרי מ. 1978. כל עולם הצמחים מהדורה 3. עם עובד. עמ' 394-396

פינברון-דותן נ. דנין א. 1991. המגדיר לצמחי-בר בארץ-ישראל. כנה. ירושלים.

שמידע א. פולק ג. פרגמן-ספיר, א. 2011. הספר האדום צמחים בסכנת הכחדה בישראל.
רשות הטבע והגנים המשרד להגנת הסביבה.

Zohary, M., 1966: Flora Palaestina. The Israel Academy of Sciences and
humanities Jerusalem vol

Royal Botanical Gardens: [http/ www.kew.org](http://www.kew.org)

=====
כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

לציטוט: אלוני ע 2022 מרסיה זעירה חד-שנתי בסכנת הכחדה הגדל בחולות מישור החוף
(מרץ 2022) כתב-עת "כלנית" מספר 8.

[/https://www.kalanit.org.il/monthly_blooms/maresia_nana_03_2022](https://www.kalanit.org.il/monthly_blooms/maresia_nana_03_2022)
